

**Причорноморський центр
досліджень проблем суспільства**

**МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**« СУСПІЛЬНІ НАУКИ:
НАПРЯМКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ »**

20-21 червня 2014 р.

Одеса

ББК 60я43

УДК 3(477)(063)

С 90

С 90 «Суспільні науки: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 20-21 червня 2014 року). – Одеса: ГО «Причорноморський центр досліджень проблем суспільства», 2014. – 136 с.

Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників. У збірнику максимально точно відображається орфографія та пунктуація, запропонована учасниками.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

ББК 60я43

УДК 3(477)(063)

© Автори тез, 2014

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Гуменна І. Л.

ПОЛІТИКО-ІДЕОЛОГІЧНІ ПОГЛЯДИ УКРАЇНСЬКИХ
СТУДЕНТСЬКИХ ТОВАРИСТВ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ
КІНЦЯ ХІХ СТ. – 1939 Р. 6

Гуменний С. Л.

ДО ПИТАННЯ ПРО НЕЛЕГАЛЬНІ МІГРАЦІЇ
НА УКРАЇНСЬКОМУ ВІДРІЗКУ РАДЯНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО
КОРДОНУ У 20 – 30-Х РР. ХХ СТОЛІТТЯ..... 9

Зенич І. В.

ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ КАНДИДАТСЬКИХ СПИСКІВ
ПІД ЧАС ВИБОРІВ ДО ВСЕРОСІЙСЬКИХ УСТАНОВЧИХ ЗБОРІВ
В УКРАЇНСЬКИХ ГУБЕРНІЯХ В 1917 Р. 13

Кропивко О. М.

РОЗШИРЕННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
В ОСВІТНІЙ І НАУКОВІЙ СФЕРАХ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРОФІЛЮ УКРАЇНСЬКОЇ РСР
В 50-60-Х РР. ХХ СТ. 17

Лапченко А. С.

ЩО СПІЛЬНОГО І ЧИМ ВІДРІЗНЯЮТЬСЯ
ПОНЯТТЯ «РЕМЕСЛО» І «ПРОМИСЕЛ»?..... 21

Лопатовський Ю. М.

ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКОНАВЧИХ КОМІТЕТІВ ГРОМАДСЬКИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ У КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКІЙ СФЕРІ
НА ТЕРИТОРІЇ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ 24

Марчук О. А.

ВИЩА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА УКРАЇНСЬКОЇ РСР
В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ М.С. ХРУЩОВИМ..... 28

Міщенко М. Г.

УКРАЇНА В ГІТЛЕРІВСЬКИХ ПЛАНАХ 32

НАПРЯМ 2. ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Анастасова В. І.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ ТА ПІДГОТОВКА
ФАХІВЦІВ ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ 35

Беднарчик Т. Р.

ЕТНОКОНФЕСІЙНІ ЧИННИКИ РЕЛІГІЙНОЇ РЕФОРМИ ЕХНАТОНА 38

Бовт Д. А.

О ВЗАИМОДЕЙСТВИИ СЛУЧАЙНОГО И ЗАКОНОМЕРНОГО
В ПРОЦЕССАХ СИНХРОНИЗАЦИИ В ТРАНСФОРМАЦИЯХ
СОЦИАЛЬНЫХ СИСТЕМ..... 43

НАПРЯМ 1. ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Гуменна І. Л.
здобувач

*Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

ПОЛІТИКО-ІДЕОЛОГІЧНІ ПОГЛЯДИ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТСЬКИХ ТОВАРИСТВ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ КІНЦЯ ХІХ СТ. – 1939 Р.

Українські студентські товариства Східної Галичини зазначеного періоду перебували під наглядом місцевих, здебільшого польських, органів влади. Вони стежили за їх політичними поглядами, участю у громадських заходах, протидіяли становленню національно-політичної свідомості у студентської молоді, не допускали здійснення акцій, які могли зашкодити інтересам Австро-Угорщини, а згодом, Польщі.

Актуальність досліджуваної теми має важливе наукове значення зумовлене тим, що для легалізації діяльності українські студентські товариства Східної Галичини вносили у статuti лише культурно-освітні завдання, приховуючи свою політичну спрямованість, яка у результаті ставала однією з причин переслідувань товариств з боку влади.

Метою нашого дослідження є аналіз спектру політико-ідеологічних поглядів українських студентських товариств Східної Галичини кінця ХІХ ст. – 1939 рр.

Відомості щодо даної проблематики містяться у працях І. Андрухива [1], Р. Ковалюка [2], Н. Зьомко [3], І. Шумського [4], Б.Савчук [5]. Значний пласт інформації зберігають фонди Центрального державного історичного архіву України в м. Львові, зокрема – ф. 399 [6].

Аналіз історіографії та джерельної бази через використання загальнонаукових, власне історичних (порівняльно-історичний, ретроспективний), міждисциплінарних методів дає можливість виокремити наукову новизну досліджуваної проблеми, яка полягає у висвітленні досі не дослідженого питання політичних поглядів українських студентських товариств Східної Галичини зазначеного періоду.

У 1874 р. члени «Академічного гуртка» І. Франко та М. Павлик виявили захоплення західноєвропейським соціалізмом та ідеями М. Драгоманова [1, с. 38]. Під впливом його поглядів сформувалися два політичних напрямки: старша (поміркована) група (М. Павлик, К. Трильовський) у якій переважав народовський світогляд та молодша (радикальна) група (Є. Левицький, В. Охримович) національно-державницького характеру [2, с. 110]. Учасники студентських організацій «Академічна громада» та «Моло-

да Україна» становили окрему групу зацікавлених соціал-демократичною ідеологією. Проте, співвідношення сил на користь тієї чи іншої течії не завжди означало її перевагу серед українського студентства.

На початку ХХ ст. з'явилися політико-ідеологічні праці Д. Донцова, у яких українське студентство знайшло підтвердження своїм максималістським прагненням, що сприяло створенню у 1926 р. «Союзу української націоналістичної молоді» [3, с. 102].

На противагу націоналістичному, існував прокомуністичний табір. Зокрема, ще у 1924 р. для посилення організаційно-виховної діяльності серед галицького студентства створено напівлегальну ліворадикальну організацію «Ділове об'єднання поступового студентства» [4, с. 46].

Також серед українського студентства існували групи прихильників федералізму, пропагованого Росією. Всупереч цій течії утворилися товариства, які вважали, що залежність від сусідів не дасть змоги досягнути політичної та «ідейної самостійності нації».

Серед студентства почали з'являтися наукові доповіді, присвячені обґрунтуванню власної національної ідеології, через заперечення будь-яких об'єднань із іншими народами: «Ми бачимо, що всі спроби здобуття незалежності, оперті на єднання з одним із народів-завойовників, тих, хто нас поневолили, все одно чи з цілим народом, чи з його частиною приносить шкоду» [6, арк. 6].

Із кінця 20-х рр. нова генерація студентства вимагала організаційної консолідації для реалізації якої на Першій крайовій конференції 6–7 грудня 1929 р. скликали оргкомітет, який вже під час Другої крайової конференції став ініціатором утворення Союзу українських студентських організацій під Польщею. Нова організація висунула завдання: на «національно-соборницькому ґрунті» зберегти та розвинути виявлені студентством у ХХ ст. «психічні чинники і настрої» [5, с. 56].

У тому ж 1929 р. створено Союз української поступової молоді ім. М. Драгоманова «Каменярі», який повертався до драгоманівської радикально-демократичної ідеології [7, с. 155] та етнічного соціалізму, але значна частина його членів все ж були прихильниками комуністичної ідеї.

Однак, завдяки активній і цілеспрямованій взаємодії «Просвіти» зі студентськими організаціями, національно-державницька думка здобула прихильність більшості східних галичан витісняючи марксистсько-ленінські переконання.

Важливу роль у формуванні національної самосвідомості відіграла Греко-католицька церква, яка у Східній Галичині була основоположником і провідним рушієм духовного відродження. З цього приводу митрополит А. Шептицький писав: «Мій вклад є виловом для тих, які вважають, що наш народ завжди і постійно має комусь служити, а незалежність України слід заховати «на вічну пам'ять» до гробу. Але так не є і так не буде, коліс історії звернути не можна...» [8, с. 115].

Отже, політичні погляди українських студентських товариств охоплювали весь спектр суспільно-політичної думки від крайніх правих – націоналістичних гуртків, до лівих – марксистсько-ленінських, що породжува-

ло непорозуміння та викликало протистояння. У студентському середовищі посилювалися ідеологічні розбіжності й щодо питання національної ідентичності, доцільності співпраці із російськими та польськими урядами. Найбільшим досягненням українських студентських товариств вважаємо спроби обґрунтування переростання українського народу в націю, вироблення власної ідеології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрухів І. Українські молодіжні товариства Галичини 1861 – 1939 рр. / І. Андрухів. – Івано-Франківськ, 1995. – 72 с.
2. Ковалюк Р. Український студентський рух на західноукраїнських землях ХІХ – ХХ ст. / Р. Ковалюк. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2001. – 420 с.
3. Зьомко Н. Деякі аспекти протистояння української учнівської та студентської молоді Східної Галичини колонізаційній політиці Другої Речі Посполитої (20-ті роки ХХ століття) / Н. Зьомко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Історія / [За заг. ред. проф. І. С. Зуляка]. – Тернопіль: В-во ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 2009. – Вип. 2. – С. 98–104.
4. Шумський І. Ділове об'єднання поступового студентства у Західній Україні та еміграції / І. Шумський // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Історія / [За заг. ред. проф. М. М. Алексієвця]. – Тернопіль. – 2002. – Вип. 2. – С. 46–48.
5. Савчук Б. Студентський рух в Західній Україні у 1920 – 30-ті роки: хроніка організаційно-ідейного становлення / Б. Савчук // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Історія / [За заг. ред. проф. М. М. Алексієвця]. – Тернопіль. – 1999. – Випуск ІХ. – С. 54–58.
6. Центральний державний історичний архів України, м. Львів Ф. 399 Українська крайова студентська рада західних земель України у Львові. оп. 1. Спр. 107. Реферат Е. Б. на тему: «До ідеології українського студентства», б/д, 22 арк.
7. Плазова Т. І. Становлення західноукраїнського молодіжного руху наприкінці ХІХ – першій третині ХХ ст. / Т. І. Плазова // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Держава та армія: збірник наукових праць / [Відповід. ред. Л. Є. Дещинський]. – 2011. – № 693. – С. 153–157.
8. Алексієвець М. М. Діяльність «Просвіти» у національно-культурному відродженні Східної Галичини (1868 – 1914 рр.) / М. М. Алексієвець, І. С. Зуляк. – Тернопіль, 1999. – 184 с.